

Laura Rožman Krivec

Delo z učenci z učnimi težavami v času učenja na daljavo

Povzetek: Prvi val epidemije okužb z virusom SARS-CoV-2 je na področju vzgoje in izobraževanja zahteval precejšnje spremembe, prilagajanje in preoblikovanje procesa vzgoje in izobraževanja, saj se je ob zaprtju šol marca 2020 pouk začel izvajati na daljavo. Učenci so se učili od doma, učitelji smo vzgojno-izobraževalni proces izvajali od doma, pri tem pa so pomembno vlogo imeli tudi starši. Z namenom zagotavljanja kontinuiranega pristopa individualizacije in diferenciacije ter ponujanja učne pomoči učencem z učnimi težavami v času šolanja na daljavo smo na šoli vzpostavili sistem tutorstva. V prispevku kot primer dobre prakse opisujemo in analiziramo sistem tutorstva, ki smo ga na šoli uvedli kot način pomoči učencem z učnimi težavami. Tutorstvo kot obliko pomoči učencem z učnimi težavami je izvajalo 27 učiteljev (skoraj polovica zaposlenih strokovnih delavcev); pomoč na področju učenja, organizacije, IKT- podpore in motivacije je bila nudena 81 učencem (od skoraj 600) iz vseh treh vzgojno-izobraževalnih obdobj. Rezultate tutorstva smo merili bolj v kvalitativni kot kvantitativni obliki. Vsi učenci, ki so bili vključeni v sistem tutorstva, so napredovali v pridobljenem znanju, po svojih možnostih okrepili digitalno kompetenco in kompetenco učenje učenja ter napredovali v višji razred.

Ključne besede: učne težave, izobraževanje na daljavo, tutorstvo, učenci, učitelji

UDK: 376

Strokovni prispevek

*Dr. Laura Rožman Krivec, asistentka, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Oddelek za temeljne pedagoške predmete, Kardeljeva ploščad 16, SI-1000 Ljubljana, Slovenija;
e-naslov: laura.rozmankrivec@pef.uni-lj.si*

Uvod

Na podlagi 7. člena *Zakona o nalezljivih boleznih zaradi naraščanja števila okužb s koronavirusom* je Vlada Republike Slovenije 12. marca 2020 razglasila epidemijo. S tem je kot enega izmed ukrepov Slovenija sprejela tudi zaprtje vzgojno-izobraževalnih ustanov. Tako se je izvajanje učnega procesa iz šol kot vzgojno-izobraževalnih institucij preselilo v domove učencev in učiteljev (Vlada Republike Slovenije 2020).

Izkazalo se je, da izobraževanje na daljavo ni več le možnost, ampak nuja (Dhawan 2020). Izobraževanje v virtualnih okoljih pa ni nekaj, kar se je pojavilo z epidemijo, saj sistematična obravnava poučevanja in učenja v virtualnih okoljih sega približno 20 let v preteklost (Radovan in Kristl 2020). Ugotovitve raziskav kažejo, da je uspešno učenje in poučevanje v virtualnih okoljih odvisno od poznavanja procesov, v katerih se učne skupnosti oblikujejo in delujejo (Radovan in Kristl 2020). Tako se je kot ena izmed pomembnih kompetenc, ki jo je bilo treba krepiti pri učencih, izkazala prav digitalna kompetenca.

Glede na novo situacijo, v kateri so se znašli učenci, pa je treba upoštevati njihove značilnosti ter prilagoditve in učno pomoč, ki so jih bili deležni v šoli. Ob spremembi načina dela, torej od sistema poučevanja in učenja v obliki fizične prisotnosti učiteljev in učencev v šoli k sistemu učenja in poučevanja v virtualnem okolju, ne moremo in ne smemo spregledati prilagoditev in pomoči, ki so jih bili učenci z učnimi težavami deležni v šoli.

Torej, če ima učenec prilagoditve in učno pomoč v šoli, mu je treba učno pomoč in prilagoditve zagotovi tudi pri izobraževanju na daljavo. To smo deloma uresničili z uvedbo tutorstva, ki ga nameravamo predstaviti v tem prispevku kot primer dobre prakse.

Prispevek je nastal ob koncu preteklega šolskega leta, ko sem bila še zaposlena na osnovni šoli kot svetovalna delavka.

Učne težave

Področju učnih težav je na vseh ravneh izobraževanja treba nameniti ustrezno pozornost. In to ne glede na to, ali se pouk izvaja v šolah ali se učenci izobražujejo od doma.

Člen 12.a *Zakona o osnovni šoli* izobraževanje učencev z učnimi težavami opredeljuje tako: »Učenci z učnimi težavami so učenci, ki brez prilagoditev metod in oblik dela pri pouku težko dosegajo standarde znanja. Šole tem učencem prilagodijo metode in oblike dela pri pouku ter jim omogočijo vključitev v dopolnilni pouk in druge oblike individualne in skupinske pomoči.« (*ZOsn* 2006) To so torej učenci, ki imajo pri učenju pomembno večje težave kot njihovi vrstniki (Magajna idr. 2008).

S problemi prepoznavanja učnih težav se vsakodnevno soočamo svetovalni delavci, učitelji, ravnatelji in drugi strokovnjaki. Čeprav je bil v zadnjih desetletjih narejen velik korak na tem področju, pa »še niso bile oblikovane rešitve, ki bi bile sprejemljive za vse vpletene strani« (Magajna 2009, str. 378).

Mnogi učenci imajo specifične vzgojno-izobraževalne potrebe. Zato je pomembno, da se k njihovim specifičnim potrebam pristopi postopoma oz. da prilagoditve in pomoč tem učencem stopnjujemo glede na te potrebe (Grah idr. 2019). In vse te učne težave z uvedbo učenja na daljavo niso kar izginile, se morda celo pometle pod preprogo, ampak so v določenih primerih postale še nekoliko bolj izrazite, saj so se učenci znašli v drugačni učni situaciji, ki je v določenih primerih še poglobila vzroke, iz katerih učne težave izhajajo. Večino učencev učitelj v razredu podpre že samo z dobrim izvajanjem pouka. Pri nekaterih učencih pa je treba pomoč stopnjevati in vključiti druge strokovne delavce (prav tam). Sicer v opisani okvir sodi petstopenjski model pomoči (Magajna idr. 2008), vendar smo mi na prvi ali drugi stopnji modela pomoči kot dodatno strokovno podporo vključili dodatnega učitelja, tutorja. To smo storili pri učenih, pri katerih se je v času učenja na daljavo ta potreba pojavila.

Izobraževanje na daljavo

Pouk je načrtna, namerna in sistematična dejavnost, ki poteka v urejenem okolju in jo vodijo za to usposobljene osebe, torej učitelji (Blažič idr. 2003; Ivanuš Grmek in Javornik Krečič 2011). Učitelji pouk izvajajo po vnaprej določenem učnem načrtu, ki je šolskoupравни dokument, poleg tega pa je za izvedbo pouka potreben ustrezen prostor, učilnica (Kustec idr. 2020, str. 13). Generacije osnovnošolskih učencev in učiteljev so do zdaj poznale le ta način izvedbe pouka, z nekaterimi izjemami (izobraževanja na domu, dolgotrajne bolezni ...).

V našem okolju pouk običajno poteka v šoli, z nekaj izjemami. Zaradi epidemije pa se je preselil v spletno okolje, učitelji so s tem začeli uporabljati različne pristope za delo z učenci v tem okolju (Kustec idr. 2020).

Izobraževanje na daljavo se razlikuje od pouka v živo, ki poteka v šoli. Za ustrezno in uspešno izvedbo pouka na daljavo je treba vzpostaviti digitalno podprto učno okolje, ustrezno usposobiti in opremiti učitelje, učence pa tudi starše. Prav sodelovanje učiteljev s starši je ključno za vzpostavljanje partnerskega odnosa, v

katerem z individualnim pristopom lahko rešujemo širšo vzgojno-izobraževalno problematiko in načrtujemo delo z učenci (Berčnik in Devjak 2018). V času učenja na daljavo pa je krepitev tega partnerstva še toliko pomembnejša iz dveh razlogov – komunikacija s starši je zaradi fizične distance zahtevnejša in brez stika iz oči v oči, poleg tega se učenci učijo doma, kar pomeni, da so starši še toliko pomembnejša vez med učencem in učiteljem.

V juniju 2020 je bila izvedena tudi raziskava, katere cilji so bili ugotoviti prevladujoče doživljanje ter prakse izobraževanja in učenja na daljavo učiteljev, učiteljic, učencev in učenk ter prevladujoče karakteristike pedagoškega vodenja v času zaprtja šol s perspektive ravnateljev (Rupnik Vec idr. 2020). Učitelji, ki so sodelovali v raziskavi, so poročali o naslednjih dejavnostih: tako na razredni stopnji (51,50 %), na predmetni stopnji (46,00 %) kot tudi na srednjih šolah (60,40 %) so najpogosteje kombinirali videokonferenčno izvajanje pouka in usmerjanje učenja prek pisnih navodil. Le nekaj odstotkov učiteljev je izvajalo pouk zgolj prek videokonferenc, določen delež učiteljev (srednja šola 24,10 %, predmetna stopnja 36,7 %, razredna stopnja 33,00 %) pa je pouk izvajal večinoma s posredovanjem pisnih navodil za samostojno delo. Raziskava je še pokazala, da so bili zaposleni na šolah večinoma usklajeni glede načinov komuniciranja (srednja šola 44,20 %, predmetna stopnja 53,10 %, razredna stopnja 46,80 %), določen delež učiteljev pa je v raziskavi izjavil, da na šoli glede komuniciranja v času izobraževanja na daljavo niso bili usklajeni (srednja šola 17,20 %, predmetna stopnja 11,70 %, razredna stopnja 15,80 %). Izkazalo se je, da so z učenci najpogosteje v stiku učitelji na razredni stopnji, večina vsakodnevno ali večkrat tedensko (Rupnik Vec idr. 2020). Kar je pričakovano, saj učenci na razredni stopnji potrebujejo največ usmerjanja učiteljev, ker še niso samostojni pri učenju in šolskem delu.

Učencem z učnimi težavami so učitelji, ki so sodelovali v omenjeni raziskavi (Rupnik Vec idr. 2020), pouk v času izobraževanja na daljavo prilagajali na naslednje načine:

- prilagajali način poučevanja,
- prilagajali gradiva (npr. jezik, ga strokovno podkrepili, označili ključne besede, velikost pisave, obsežnost),
- preverjali razumevanje danih navodil,
- prilagajali čas reševanja in preverjanja nalog,
- prilagajali ocenjevanje,
- vključevali specialne pedagoge in učitelje, ki so posebej pristojni za delo z določenim otrokom.

Videorazlage so se v času izobraževanja na daljavo izkazale kot pomemben in pogosto uporabljen pristop k poučevanju, učenju in predajanju znanja. Tudi Dhawan (2020) poudarja pomen predposnetih videopredavanj in izobraževanj za učence, ta lahko po njegovem mnenju rešijo ne le vprašanja, povezana z učenjem in učnimi težavami, temveč tudi tehnične zadrege, saj gre pri teh posnetkih za precej enostavno uporabo tehnologije. Predposneta predavanja lahko učitelji naredijo

zanimiva, dinamična, interaktivna. Pri tovrstni obliki pa učitelj ne more takoj preveriti razumevanja učencev, kar je še posebej pomembno za učence z učnimi težavami. Poleg tega se je v času učenja od doma pojavljalo tudi veliko vprašanj glede uporabe učbenikov – kaj, kako in kdaj. V tem obdobju so se morali učenci predvsem krepiti na področju samostojne uporabe učbeniških gradiv in uporabe spletnih dostopov do učbenikov.

Izvajanje pouka v virtualnih učnih okoljih, kjer učenci in učitelji niso sočasno fizično prisotni, ima nekatere prednosti, prinaša pa tudi določene izzive in slabosti (Radovan in Kristl 2020). Obstaja nešteto tehnologij, ki jih je mogoče uporabiti za učenje na daljavo, ob tem ko ta oblika prinaša obilo (možnih) problemov, hkrati pa tudi mnoge priložnosti, izzive in pozitivne strani (Dhawan 2020). Dhawan (2020) v spletnem učenju oz. e-učenju vidi mnoge prednosti, kot so fizična in finančna dostopnost, prilagodljivost, možnost vseživljenjskega učenja, samostojno učenje. Avtor (prav tam) trdi, da je dostop do učenja z učenjem prek spleta omogočen tudi učencem, ki so fizično bolj oddaljeni od izobraževalnih ustanov. Poleg tega se učenci lahko učijo kadar koli in kjer koli. Pandemija pa je dodala še en vidik pomena učenja od doma, to je zdravstvena varnost. Če sicer premislimo širše, so vse to razlogi, pri katerih bi lahko našli tudi negativne plati in jih argumentirali. Zagotovo v slovenskih osnovnih šolah spletno učenje ni dostopno za vse učence, saj se je med epidemijo izkazalo, da vsi učenci doma nimajo računalnika (ali ga nimajo ali pa si ga morajo deliti z drugimi družinskimi člani), nekateri nimajo niti internetne povezave. Šole so pomembno prispevale k rešitvi te problematike s posojanjem računalnikov, razne organizacije pa z donacijami IKT-opreme. Veliko učencev, predvsem na razredni stopnji, še ni zadosti samostojnih, kar pomeni, da so potrebovali pri učenju pomoč staršev ali drugih odraslih oseb. Učenci se prav tako ne morejo učiti kadar koli in kjer koli, temveč morajo učenje prilagajati glede na družinsko situacijo – uporaba računalnika med sorojenci, prisotnost in odsotnost staršev od doma in podobno.

Na naši šoli smo tako kot na drugih šolah bili primorani začeti drugačen način izobraževanja v izjemno kratkem času, saj smo izobraževanje na daljavo začeli že takoj prvi ponedeljek po razglasitvi epidemije. Po vzpostavitvi sistema spletnih učilnic in komunikacije na daljavo smo začeli zaznavati tudi druge, socialne, družinske in učne stiske otrok in staršev, ki so se znašli v situaciji, kjer so potrebovali strokovno pomoč in podporo. V tem prispevku se v nadaljevanju osredotočamo predvsem na učno pomoč, ki smo jo učitelji nudili učencem z učnimi težavami. V času našega individualnega sodelovanja s temi učenci se je sicer izkazalo, da so nekatere družine potrebovale tudi IKT-podporo, socialno in psihološko podporo, v nadaljnji analizi pa se osredotočamo na učno pomoč učencem z učnimi težavami.

Ko govorimo o didaktičnih značilnostih pouka na daljavo pri delu z učenci z učnimi težavami, je pomembno, da spodbudimo aktivnost, soudeležbo in sodelovanje učencev, saj je tudi v takšnem načinu učenja treba skrbeti za interaktivnost učnega procesa (Marentič Požarnik 2019). Ob tem pa so pomembni tudi učiteljeva fleksibilnost na vseh področjih (načrtovanje, izvedba, evalvacija ...), samorefleksija učitelja (Ivanuš Grmek idr. 2020) in seveda dejstvo, da do kakovostnega izobraževanja in šole vodijo le strokovno dobro premišljene odločitve (Skubic Ermenc idr. 2019).

Tutorstvo

Tutor je varuh oz. skrbnik (*SSKJ*, b. l.). Torej oseba, ki v procesu učenja nudi pomoč oz. asistenco enemu ali več učencem, ki potrebujejo pomoč pri določenem predmetnem področju ali določeni kompetenci.

Po tem, ko se je v času dela na daljavo pokazala potreba po pomoči učencem z učnimi težavami, sta se pojavili tudi ideja in potrebo po organiziranem sistemu učne pomoči za te učence. Z namenom zagotavljanja kontinuiranega pristopa individualizacije in diferenciacije ter nudenja učne pomoči v času šolanja na daljavo smo na šoli vzpostavili sistem tutorstva. Sistem smo zasnovali, izvedli in evalvirali. V nadaljevanju članka prikazujemo podatke, ki smo jih pridobili iz kvalitativnega obrazca, ki so ga izpolnjevali učitelji.

Tutorstvo smo vzpostavili ob predpostavki, da mnogi učenci potrebujejo dodatno podporo, kot so je bili v šoli deležni v obliki individualnega pristopa učiteljev na različne načine. Ob tem se je ta potreba v času učenja od doma tudi dejansko pokazala. Dodatna podpora je bila za te učence tudi pomemben socialni stik, za nekatere od njih pa tudi dodaten pomemben stik s slovenskim jezikom.

Temeljni cilji tutorstva, ki smo si jih zastavili ob oblikovanju sistema na naši šoli:

- kontinuiran pristop individualizacije in diferenciacije,
- učna pomoč učencem v času dela in učenja na daljavo,
- pomoč učencem pri organizaciji in motivaciji za šolsko delo,
- pomoč učencem, katerih materni jezik ni slovenščina, pri krepitvi sposobnosti komuniciranja in učenja v slovenskem jeziku (pomoč pri premagovanju jezikovnih ovir),
- krepitev socialnih kompetenc v času odgovornega fizičnega distanciranja.

Učitelji (razredniki, predmetni učitelji) so o učencih, ki v času učenja od doma potrebujejo pomoč, izpolnili obrazec, v katerega so vpisali naslednje podatke o učencih: ime in priimek, razred, področje pomoči (učna pomoč, organizacija, jezik, motivacija ...), način komunikacije z otrokom in starši (MS Teams, telefon, Viber, elektronska pošta, e-asistent ...), sodelovanje s starši, predlogi za pomoč učencu (kaj in kako). Nato smo z učitelji imeli več sestankov prek MS Teams. Tukaj smo lahko komunicirali na varen in kakovosten način. Na sestankih smo uskladili informacije o potrebah posameznih učencev in se pogovorili o ustreznih tutorjih zanje.

Tutorstvo posameznim učencem, ki jim je bil dodeljen tutor, smo prevzeli strokovni delavci. O tem, kateri učitelj bo prevzel tutorstvo za posameznega učenca, je bilo določeno na podlagi značilnosti, potreb in poznavanja posameznega učenca in glede na zmožnosti posameznega učitelja ali potrebe po določeni strokovni predmetni pomoči (v sistem tutorstva smo vključili predvsem učitelje, ki so posamezne učence že nekoliko poznali, in tiste, ki so lahko prevzeli še to dodatno nalogo, kot so učitelji iz OPB, zaposleni v svetovalni službi, športni pedagogi in drugi).

Vzpostavitev sistema tutorstva je zahtevala veliko pogovorov, usklajevanja, sodelovanja in premisleka. Tako sem kot vodja tima svetovalnih delavcev v izrednih

razmerah in koordinatorica tutorstva sodelovala s preostalimi člani svetovalnega tima, vodstvom šole, učitelji in (po potrebi) tudi s starši in učenci.

Tutorji so bili desna ali podaljšana roka razrednikov in predmetnih učiteljev pri delu s posameznimi učenci, tako je med njimi potekalo tesno sodelovanje.

Rezultat tega dela je izpopolnjen sistem tutorstva, ki smo ga želeli tudi evalvirati. Za ta namen smo izdelali obrazec za evalvacijo tutorstva, s katerim smo želeli ovrednotiti stanje na začetku, torej pred izvedbo tutorstva (opredelitev problema), zastaviti področja dela z učenci in na koncu evalvirati sam proces.

Vzorec

V raziskovalni vzorec je bilo vključenih 27 učiteljev, ki so poročali o delu z 81 učenci. Pri tem je treba omeniti, da je na šoli zaposlenih nekaj več kot 60 strokovnih delavcev, v šolo pa je vključenih skoraj 600 otrok. Učitelji so bili v raziskovalni vzorec vključeni neposredno, saj so izpolnjevali poročilo o delu tutorjev. Učenci pa so bili v raziskavo vključeni posredno, saj so učitelji v poročilo o tutorstvu vpisovali podatke o delu z učenci.

Metoda

Učitelji so med tutorstvom in po njem izpolnjevali obrazec kot poročilo o izvedenem tutorstvu. Podatke smo pridobili z analizo teh izpolnjenih obrazcev za 81 učencev.

Obrazec za evalvacijo dela tutorjev z učenci je sestavljen iz dveh delov. V prvem delu so osnovni podatki o učencu: ime in priimek ter razred. Nato sledijo: področja, na katerem ima učenec primanjkljaje (posamezni predmeti, motivacija, organizacija, družinska problematika, jezik ...), način komunikacije z učencem (prek katerih kanalov), ocene vmesnega stanja (napredek, nenapredek, pojasnilo, evalvacija tutorja, opažanja učitelja/razrednika), končno stanje oz. končna ocena. Drugi del je dnevnik dela z učencem. Tukaj so tutorji vpisali termine/datume dela, vsebino dela, evalvacijo dela s povratno informacijo o učenčevem delu doma, predloge za nadaljnje delo in komunikacijo s preostalimi učitelji (s kom, namen, rezultat). Obrazec je v tej obliki sestavljen z namenom, da se najprej opredelijo področja, kjer učenec potrebuje pomoč, zastavi načrt dela z učencem, vmesna ocena prispeva k vmesni opredelitvi napredka učenca in razmisleku o delu za naprej, končna ocena prispeva k opredelitvi dela z učencem za čas vrnitve v šolo in za naslednje šolsko leto. Ta način tutorju omogoča pregled nad delom in napredkom učenca ter načrtovanje aktivnosti za nadaljnje delo z učencem.

Pridobili smo podatke o spolu in vzgojno-izobraževalnem obdobju učencev, ki so bili vključeni v tutorstvo (Preglednica 1).

Preostale kvalitativne podatke smo analizirali s klasifikacijo in kategorizacijo odgovorov učiteljev.

	1. vzgojno-izobraževalno obdobje		2. vzgojno-izobraževalno obdobje		3. vzgojno-izobraževalno obdobje		Skupaj	
	F	F %	F	F %	F	F %	F	F %
Deklice	4	4,94	15	18,52	14	17,29	33	40,74
Dečki	8	8,79	22	27,16	18	22,22	48	59,26
Skupaj	12	14,81	37	45,68	32	39,51	81	100

Preglednica 1: Učenci po spolu in vzgojno-izobraževalnem obdobju

V sistem tutorstva je bilo vključenih 12 učencev (14,81 %) iz prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja, od tega štiri deklice (4,91 %) in osem dečkov (8,79), 37 učencev (45,68 %) iz drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja, od tega 15 deklic (18,52 %) in 22 dečkov (27,16 %), ter 32 učencev (39,51 %) iz tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja, od tega 14 deklic (17,28 %) in 18 dečkov (22,22 %). Skupaj je bilo v sistem tutorstva vključenih 33 deklic (40,74 %) in 48 dečkov (59,26 %), torej 81 učencev (100 %).

Večina teh učencev so učenci z učnimi težavami, ki (še) nimajo odločbe o usmeritvi kot otroci s posebnimi potrebami, med njimi pa je tudi nekaj učencev, ki že imajo odločbo o usmeritvi, pa se je pri njih pokazala dodatna potreba po učni pomoči pri posameznih predmetih. Učenci z odločbo o usmeritvi so pomoč dobili od izvajalcev dodatne strokovne pomoči in razrednikov (v skladu z odločbo o usmeritvi), zato v tutorstvo niso bili vključeni (kot omenjeno – z nekaj izjemami učne pomoči pri posameznih predmetih).

Pri analizi tutorstva smo si zastavili naslednja vprašanja:

- Kako so tutorji komunicirali z učenci, starši, razrednikom in učitelji?
- Katera področja dela in učenja so s tutorstvom krepili pri učencih?
- S katerimi deležniki so sodelovali?
- Kakšna priporočila so dali za delo z učenci v prihodnje?

Načini komunikacije med učenci in tutorji v času učenja na daljavo

Učitelji so za komunikacijo z učenci in starši najpogosteje uporabljali naslednje možnosti:

- aplikacija MS Teams za videopogovore,
- e-asistent,
- elektronska pošta,
- telefonski klici.

Prilagodljivost staršev, učencev in učiteljev pri uporabi raznolikih načinov komuniciranja se je izkazala kot izjemno pomembna za doseganje uspešnih učnih rezultatov.

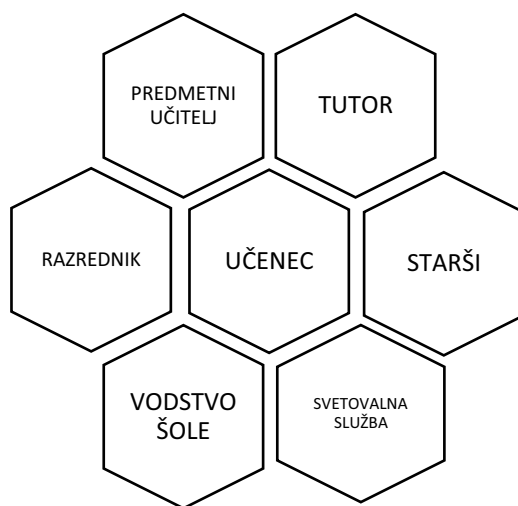
Področja dela

Ugotovili smo, da so učenci potrebovali posebno pozornost na naslednjih področjih:

- krepitev IKT-kompetence (uporaba spletne učilnice in različnih orodij za komunikacijo),
- motivacija in organizacija šolskega dela od doma,
- učna pomoč pri posameznih predmetih.

Tutorji so v tem času sodelovali z naslednjimi deležniki:

- starši,
- razredniki,
- posameznimi predmetnimi učitelji,
- svetovalno službo (pedagoginjo, psihologinjo, socialnim delavcem),
- vodstvom šole.



Slika 1: Sodelovanje deležnikov v sistemu tutorstva

Zgoraj je v obliki čebelnjaka predstavljena shema sodelovanja v tutorstvu, ki smo jo pripravili ob koncu analize.

Celoten »čebelnjak« mora sodelovati in delovati v sožitju z namenom uresničevanja skupnega cilja. Naš skupni cilj pa je bil uspešno učenje in usvajanje kakovostnega znanja pri vsakem učencu. Učitelji so z učenci sodelovali glede na njihove potrebe – z učenci so delali dnevno ali nekajkrat tedensko. Zato smo v procesu dela z učenci z učnimi težavami sodelovali vsi – tutor, starši, razrednik, predmetni učitelji, svetovalna služba in vodstvo šole. To sodelovanje je vključevalo

pogovore, v katerih smo iskali ustrezne rešitve, načrtovali, evalvirali. A proces sodelovanja deležnikov ni značilen le za virtualno učenje, temveč tudi za situacijo, ko se vsi učenci izobražujejo v šoli.

Priporočila za delo v prihodnje

Učitelji so za delo z učenci v prihodnje dali predvsem priporočilo, da se tutorstvo kot način učne pomoči ohrani. Prav zato se je tutorstvo kot oblika individualne učne pomoči učencem ohranilo tudi v šolskem letu 2020/21.

Končni rezultati tutorstva

Končnega rezultata tutorstva nismo merili v opravljenih urah ali ocenah, ki so jih dosegli učenci. Končni rezultat tutorstva je viden v napredku vseh učencev, ki so bili vključeni v to učno pomoč. Vsi učenci so po navedbah tutorjev in razrednikov napredovali v znanju, v uporabi IKT in vsi so in vsi so napredovali v naslednji razred. Predvsem pa so učenci in starši pogosto izrazili hvaležnost in ugotovitev o pomembnem pozitivnem vplivu tutorjev na domače delo učencev.

Učitelji navajajo, da so učenci napredovali predvsem na naslednjih področjih:

- pridobljeno znanje,
- samozaupanje in samozavest za učenje,
- uporaba IKT in okrepljena digitalna kompetenca.

Pri učencih z učnimi težavami pa se je kot ključno izkazalo tudi to, da so lahko prilagajali tempo in čas učenja ter da sta jim bila v okviru pomoči prilagojena količina in način podajanja učne snovi.

Razprava in sklep

V članku smo želeli predstaviti enega izmed možnih načinov dela z učenci z učnimi težavami v času učenja na daljavo. Ob tem smo opisali tudi glavne smernice in rezultate dela. V sklepu želimo ponuditi še nekaj ključnih ugotovitev in misli za delo v prihodnje.

Delo z učenci je potekalo prek različnih kanalov glede na zmožnosti učencev in staršev (MS Teams, telefonski pogovori, SMS-sporočila, elektronska pošta ...), hkrati pa smo učitelji tutorji pri učencih krepili kompetenco IKT (uporaba spletne učilnice, MS Teams, oddajanje nalog ...).

V našem primeru se je pravočasno prepoznavanje in delovanje ob pojavu učnih težav izkazalo kot ključno za uspešno učenje in izobraževanje na daljavo. Vsi učenci so uspešno pridobili znanje po svojih zmožnostih, pri čemer se je sistem tutorstva izkazal kot pomemben predvsem pri: dodatni razlagi učne snovi,

IKT-podpori (predvsem oddajanje nalog), motivaciji in organizaciji ter pri premagovanju jezikovnih ovir (učenci priseljenci). Tako so vsi učenci napredovali v znanju in vstopili v naslednji razred.

Rezultat po koncu evalvacije tutorstva je naslednji:

- vsi vključeni učenci so dobili ustrezno strokovno obravnavo in podporo,
- vsi učenci so napredovali v svojem znanju (po svojih zmožnostih) in kompetencah ter vstopili tudi v naslednji razred po opravljenih vseh obveznostih,
- delo z učenci je bilo individualizirano in diferencirano,
- na ta način smo poskrbeli za inkluzijo in kontinuirano vključevanje v proces učenja,
- ta pristop je omogočil socialno interakcijo in občutek vključenosti.

Ob vsem tem pa menimo, da je tutorstvo deloma spodbudilo tudi socialno vključenost učencev in pripomoglo k zmanjšanju občutka odrezanosti zaradi fizičnega distanciranja. Za učence s posebnimi potrebami pa tudi za učence z učnimi težavami je namreč pomembno, da jih s socialno kompetenco opolnomočimo za socialno odgovornost, etiko, sodelovanje in da to področje pri njih posebej spodbujamo (Schmidt idr. 2014).

Komunikacija je v času izobraževanja na daljavo še pred dodatnim izzivom, saj mnogi posamezniki z učnimi težavami težko spregovorijo oz. komunicirajo o svojih potrebah (Langdon 2020). Zato smo omogočili individualno delo, kjer je lažje doseči, da učenci spregovorijo o svojih potrebah. Poleg tega individualno delo z učenci omogoča, da so ti besedno bolj dejavni, kar jim bo koristilo pri pouku, kjer je besedna interakcija zelo pomembna (Mithans in Ivanuš Grmek 2019a). Tako smo upali, da bodo ti učenci tudi pri pouku bolj dejavni in manj le poslušalci (Mithans in Ivanuš Grmek 2019b).

Na zaključni konferenci učiteljskega zbora smo sklenili, da bi zaradi uspešnosti te prakse veljalo takšen način dela nadaljevati tudi v prihodnjih šolskih letih.

Dodajamo še predlog S. Kustec idr. (2020). Če bi se pouk tudi v naslednjem šolskem letu izvajal na daljavo, naj se pripravi čim več asinhronih, torej vnaprej posnetih razlag. Te posnete razlage so se izkazale kot učinkovite tudi pri učencih z učnimi težavami. Treba je sicer povedati, da so mnogi učenci, vključeni v tutorstvo, še ob posneti razlagi potrebovali dodatno razlago, vendar je učence, ki imajo težave z motivacijo, treba spodbujati in spremljati njihovo odzivanje na takšno gradivo ter preveriti razumevanje podane učne snovi.

Literatura in viri

- Berčnik, S. in Devjak, T. (2018). Aktivno vključevanje staršev v vzgojno-izobraževalni proces v šolah v Sloveniji. *Pedagoška obzorja*, 33, št. 2, str. 64–77.
- Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M. in Strmčnik, F. (2003). *Didaktika*. Novo mesto: Visokošolsko središče.

- Dhawan, S. (2020). Online learning: A panacea in the time of COVID-19 crisis. *Journal of Educational Tehnology Systems*, 49, št. 1, str. 5–22.
- Ivanuš Grmek, M., Javornik Krečič, M. in Ograjšek, S. (2020). Nekateri didaktični značilnosti poučevanja na Univerzi v Mariboru z vidika študentov. *Sodobna pedagogika*, 71, št. 2, str. 24–39.
- Grah, J., Kruh, J., Vovk - Ornik, N. in Rogič Ožek, S. (2019). *Raznolikost v vrtcu in šoli, Priročnik za vzgojitelje, učitelje in druge strokovne delavce*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Ivanuš Grmek, M. in Javornik Krečič, M. (2011). *Osnove didaktike*. Maribor: Pedagoška fakulteta.
- Kustec, S., Logaj, V., Krek, M., Flogie, A., Truden Dobrin, P. in Ivanuš Grmek, M. (2020). *Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji v razmerah, povezanih s covid-19. Modeli in priporočila*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na: https://www.zrss.si/digitalnahnajiznica/Covid_19/ (pridobljeno 31. 8. 2020).
- Langdon, P. (2020). *COVID-19 and people with learning disabilities – challenging behaviour and mental health*. Dostopno na: https://www.rcpsych.ac.uk/docs/default-source/events/presentations/webinars/langdon-peter.pdf?sfvrsn=5283f593_2 (pridobljeno 10. 9. 2020).
- Magajna, L. (2009). Prepoznavanje in diagnosticiranje ocenjevanje učnih težav – problemi, modeli in nove usmeritve. *Sodobna pedagogika*, 60, št. 1, str. 376–391.
- Magajna, L., Kavkler, M., Čačinovič Vogrinčič, G., Pečjak, S. in Bregar Golobič, K. (2008). *Koncept dela – učne težave v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Marentič Požarnik, B. (2019). *Psihologija učenja in pouka: od poučevanja k učenju*. Ljubljana: DZS.
- Mithans, M. in Ivanuš Grmek, M. (2019a). Besedna interakcija med poukom: kako nanjo vpliva znanje učencev. V: I. Ž. Žagar in A. Mlekuž (ur.). *Raziskovanje v vzgoji in izobraževanju: mednarodni vidiki vzgoje in izobraževanja : zbornik povzetkov : 4. znanstvena konferenca, Ljubljana, 18. in 19. september 2019*. Ljubljana: Pedagoški inštitut, str. 172–173.
- Mithans, M. in Ivanuš Grmek, M. (2019b). Pogoji za aktivno participacijo učencev v vzgojno-izobraževalnem procesu. *EDUCA: strokovna revija za področje verstva, vzgoje in izobraževanja predšolskih otrok na razredni stopnji osnovne šole*, 28, št. 3/4, str. 55–60.
- Vlada Republike Slovenije. (2020). *Slovenija razglasila epidemijo novega koronavirusa*. Dostopno na: <https://www.gov.si/novice/2020-03-12-slovenija-razglasila-epidemijo-novega-koronavirusa/> (pridobljeno 30. 8. 2020).
- Radovan, M. in Kristl, N. (2020). Učenje in poučevanje v virtualnem učnem okolju – pomen oblikovanja skupnosti in sodelovanja. *Sodobna pedagogika*, 71, št. 2, str. 10–23.
- Rupnik Vec. T. idr. (2020). *Analiza izobraževanja na daljavo v času epidemije COVID-19 v Sloveniji*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: <https://www.zrss.si/objava/izobrazevanje-na-daljavo-v-casu-epidemije-covid-19-v-sloveniji> (pridobljeno 20. 8. 2020).
- Schmidt, M., Protner, E. in Čagran, B. (2014). Social participation of high school students with special needs – A case of promotion of systemic behavior and social responsibility. *System Research and Behavioral Science*, 32, št. 2, str. 214–220.
- Skubic Ermenc, K., Ličen, N., Kuhar, R., Žagar, I. Ž., Protner, E., Zorec, M. in Kroflič, R. (2019). Izjava za javnost ob aktualnih polemikah o stanju in rešitvah na področju osnovnošolskega izobraževanja: Do kakovostne šole vodijo strokovno dobro premišljene rešitve. *Sodobna pedagogika*, 70, št. 1, str. 140–142.

SSKJ. (b. l.). Dostopno na: <https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=tutor> (pridobljeno 1. 8. 2020).

Zakon o osnovni šoli (ZOs). (2006). Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlurid=20063535>, (pridobljeno 15. 8. 2020).

Laura ROŽMAN KRIVEC (University of Ljubljana, Faculty of Education, Slovenia)

WORKING WITH STUDENTS WITH LEARNING DIFFICULTIES DURING DISTANCE LEARNING

Abstract: The first wave of the SARS-COV-2 virus epidemic brought significant changes, adjustments, and transformations to education, as we began distance learning after schools closed in March 2020. Students learned from home, and teachers conducted the educational process from home. Parents also played an important role in this process. To ensure a continuous approach to individualization and differentiation, and to provide learning support to students with learning difficulties during distance learning, we established a tutoring system at the school. In this paper, as an example of good practice, we describe and analyze the tutoring system we have introduced at the school to help students with learning difficulties. Tutoring as a form of support for pupils with learning difficulties was adopted by 27 teachers; support in learning, organization, ICT support and motivation was provided to 81 pupils across all three levels of education. The outcomes of tutoring were measured in qualitative rather than quantitative terms. All students involved in the tutoring system acquired new knowledge, strengthened their digital literacy and learning-to-learn skills.

Keywords: learning difficulties, distance learning, tutoring, student, teacher

Email for correspondence: laura.rozmankrivec@pef.uni-lj.si